

ZÜLFEKAR'a ve ZÜLFÜYAR'e DOKUNMAK

Keskin bir bıçağın sathında parmaklarımızla gezinmek ve de o keskinliğin, narin parmaklarımızı sarıp sarmalayan latif deriyi her an sıyrabilme tehlikesi garip bir tedirginlik hissi uyandırır bizde ama aynı zamanda hoşlanırsız da bu duygudan. Bu yüzden, derinin yüzülmesi pahasına gezinti devam eder keskin sırtta. Hakikatin keskin sathında gezinen ve de bunun cezbesine kapılıpta derisi yüzülen nice hakikat âşıkları yaşamıştır tarihte. Bu keskin satıhta gezinenlerin sözleri de bıçak gibi keskindir kimi zaman. Nitekim Matta İncil'inde “Ben barış değil kılıç getirmeye geldim” der Hz. İsa. Getirdiği kılıç Şah-ı Merdan'ın Zül-fekar'ı olmasını sakın.

Âşıkların sözleri keskindi ve de zülfü-yâre dokunuyordu bazı zamanlar. Hakikat, kılıçtan keskin, kıldan ince ya da “kınından” inceydi. Kılıç ne kadar incelse kınına da o kadar rahat girer ya da söz ne kadar ince, latif ve de nâzenin olursa kılıfına! değilde kınına o derece uyardı yani mana yerini bulurdu. Kılıç olan Zül-fekar üflenen nefes iken kın ise Âdem'in cansız bedeni idi. Zül-fekar kınına girince ya da ruh nefy edilince Âdem diri oldu ve iki ayağı üzerine dikildi. Dimdikti Âdem, isminin başındaki elif harfi gibi. İsmi başındaydı keramet. Çünkü “keramet baştaydı”. Baş, kafa idi. Kaf dağının ardındaydı Zümrüd-ü Anka. Otuz kuş kafa kafaya verip varınca Kaf'a, onu gördüler. Otuz, ona varınca, kırklar oldu cümlesi. “Kafadan atmak” gerekti cümle vesveseyi. Kaf'tan kaf'a atılmıştı bir zamanlar. Kaf'tan atılanlar, Nun'a inzal eylediler. Bindiler Nun gemisine ve zahirde tufan koparken bâtında Kün deryasında yüzdüler. Yüzdükçe kan damlıyordu derimizden akabinde de Kün sızıyordu kanın damladığı noktadan. O nokta ayırıyordu Âdem'i, hayvandan...

Âdem'i hayvandan farklı kılan unsurlardan biri de akıl ve kelam sahibi olmasının yanı sıra onun dört değil iki ayağı üzerinde yürümesidir. Âdem olmak sadece ruhen değil aynı zamanda beden olarak da kâmilliği ifade eder. Gelenekteki ifade biçimiyle söylersek; “Hakk'ın en mütekâmil tecellisi hem zâhiren hem de bâtınen Âdem'dedir” Hem zahir hem de bâtın tecellisi Âdem'i zül-cenah yani iki ya da çok yönlü anlamında zahir ve de bâtın ilmüne vakıf olan bir varlık kılar.

Dikilmeyi, dik duruşu sağlayan şey ise bilindiği gibi 33 diskten-omurdan meydana gelen omuriliklidir. İlginçtir ki Zül-fekar'ın kelime olarak anlamı “çift omurlar” ya da “omurgalar sahibi” dir. Lisan-ı Âdem, 32'si harf, biri nokta olmak üzere 33 harften teşekkül eder. 33 omurlu Âdem, 33 harf ile *omurgalı kelam eder. (*gündelik dilde sağlam, dosdoğru anlamında) Bu kelam onu 72 ikiden alıp 73'e yani guruh-u naci'ye dâhil eder. Virani Baba diyor ya;

Otuz üç huruftur hârfin tamamı Bir elif, mim ile buldu bu ayn'ı Yetmiş üçten aldık kâf ile nun'u Cana âşık olduk cândan içeri

İki omurilikteki omur sayısı ise 66 olur. Bilindiği gibi Allah'ın ebcedi de 66'dır. Demek ki gündelikte dilde sıkça kullandığımız üzre “işini 66'ya (Allah'a) bağladın mı (yine gündelik dilde işini sağlama almak anlamında olan) belini de (33 omurlu) 2 katı (66) sağlama almış oluyorsun vesselam. Böylelikle belini Zül-fekar'a dayamış olan Âdem'e ya da hakikat âşıklarına ölüm yoktu artık. O yüzden Yunus Emre;

Âşıklar ölmez / Ölen hayvan imiş ancak diyordu bir nutkunda.

Peki, bıçak deriyi yüzerken bu dayanılmaz acıya katlanmayı sağlayan şey ne idi. İşin kolayına kaçıp “Canım! hakk aşkı onları bu acıdan hazer kılıyordu” ya da “onlar âşkın cezbelerinden dolayı kendinde değillerdi ki acıyı da hissetsinler” gibisinden büyük! bir tespit! tam da mutasavvıflara özgü klişe ve soğuk bir ifade olsa gerek. Başparmağına toplu iğne deyse acıdan feryad u figan edecek olanların, bu derin acıyı anlama çabasıyla uzak bir şekilde derin danışman pozlarında kibirli ve buz tutmuş cümleler kurması edep yoksunluğu olsa gerek. Oysa ki bu derin acıyla bir nebze olsun kurulacak diğerkâmlık ya da moda deyimiyle empati ilişkisinin acının daha da derin ve de deruni olacağına idrakini sağlayacağını düşünmekteyim.

Aşk kişiyi kendinden geçirmez tersine kendine getirir, kendini idrak ettirir ve de kişiyi kendisine bildirir. (Bu kesin yargılar içeren cümleler yok mu? “Kardeşim! Aşkın, insanda böyle etkilere neden olduğunu sen nereden biliyorsun peki” diye sorulursa ne cevap vermem gerekir bilmiyorum açıkçası. Bilsem söylemez ve de bu yazıyı yazmamış olurum. Bilmediğimizi bilmek içindir bunca yazılanlar ve de söylenenler bilmem farkında mıyız acaba. Sanırım değil(z)m. Benimkisi sadece hüseyini makamdan bir hezeyan. Mazur görün lütfen). Aşkın sarhoşluğunun zirve noktası kişinin en ayık olduğu zamandır. Acıdan kaçınmak için değildir aşk. Tersine, onunla kucaklaşmaktır. Biz modern! insanın ise acıya ve de yaraya tahammülü kalmamıştır. Oysaki “bu yarayı dosttan almıştık ezeli”. Lokman hekim ise artık gelmez olmuştu yaramızı sarmaya. Çünkü lokman hekim yerini uzman! hekime bırakmıştı. O da ne yâr’dan ne de yara’dan anlıyordu.

Aşk, morfin ya da anestezi değildir. Uyuşturmaz, şuurlaştırır. Bu sebeple Hallac ve Nesimi, ser u pa o derin acı ile hem-hâldi o hâldeyken. Acının en yüksek eşiğine niyaz ediyorlardı tüm varlığıyla. Eşiğe niyaz ettikten sonra içeri girebildiler. Dışarıda kalan biz kibirli modern cahil güruh ise bu acıya katlanabilmenin ancak onu hissetmemekle mümkün olabileceğini tahayyül ediyorduk. Ve ardında bıraktıkları o sırlı sözlere sözde derin açılımlar, yorumlar getirerek onları anlamış olduğumuzu varsayıyorduk. Gerilla tipi bir teknikti bu anlama çabası. Vur-kaç ya da anla-kaç ve de rahatla. Hiçbir bedel ödemedi salt zihinsel akıl oyunları ile ekranlardan-radyolardan-internette-dergi yazılarından (yani şu an yaptığım gibi) derin adam pozları verme meraklısı simge bilim uzmanlarımızla yada gizli servis kripto çözücüsü mananın derinliklerine dalmış dostlarımızla ne kadar övünsek azdır.

Hallac ve de Nesimi gibi sâfiyane Hakk âşıklarının maruz kaldıkları derin acının hissedilmemesi durumuna da bir kulp bulmuştuk. Aşk! Ama nedense sözde aşkı ve âşıktı tüm bunlar. Özde olanı bulmak ise neredeyse imkânsızdı. Sözde aşklar, aşk! ve muhabbet! ile sergilenir olmuştu ekranlardan. Televizyon programlarındaki sıcacık koltuklarımızdan derin! tasavvufi açılımlar getirirken aynı anda derin! ve manalı! bir bakış atıyorduk kameraya. Ayrıca ayna karşısında özenle çalışılmış sözlerimizi unutmamak adına arada bir önümüzdeki kâğıtlara da bakmıyor değildik hani. Kameralar önünde mahcup düşmenin acısı Nesimi’nin ve de Hallac’ın acısından daha dayanılmazdı nede olsa. Oysa ne çok ihtiyacımız vardı mahcubiyet’e şu modern zamanlarda. Ama olur mu! prezantabl olmak gerekti. Pazarlanmalıydı her şey.

Pazarbaşımız nefis ve de hırs olunca fazla alıp, eksik satıyorduk! nakısça ve kâr ettik zannediyorduk. Oysa ne diyordu Virani Baba;

Eksik alıp artı satsam yine kâr Ben tellalım pazarbaşım Âli'dir

Hakikat âşıkları darda yüzülürken, biz yüzsüzler güruhu darda! kaldıkça ve dara! düştükçe cemiyet içersinde bilge!, arif!, derin adam! ve de tasavvuf erbabı! konumumuzu güçlendirmek adına kolayca açiveriyorduk! onların bu hafi sözlerini. Bu nefeslerin anahtarı sadece bizde olduğundan bir çırpıda açılım getirivermiştik onlara. Açtıkça da ne kadar derin! bir âdemoğlu olduğumuz ortaya çıkıvermişti hemen. Âşıklar ise sükût etmişlerdi her nedense. Sükûtlarından bir şey anlamamış olacağız ki kelâmlarından da bir şey anlamamışız. Ama ne gam. Üstelik bu açılımlar çok zevkli! ve de çok derindi!. Âşıklar nedense açmamışlardı bu saklı nefesleri. Çünkü “sükût ikrardan gelir” diyorlardı. Çünkü biliyorlardı ki “söz vardı halk içinde söz vardı hulk içinde”. Ama bir söz daha vardı ki o da “söz vardı televizyon ve radyo içinde”. Bunuda âşıklar bilmiyordu (İyiki de bilmiyorlar) Ne çok meraklıydık bu kameraya ve de burnumuzun dibine sokuşturulan mikrofonlara. Fotoselli bir halimiz vardı sanki. Duyarlıydık kameralara. Ufukta kamera görüldüğünde kapılarımız ardına kadar açılıyordu. Karşı koyamıyorduk onun cazibesine. Muhabbet mi ya da cem mi olacak hadi gelsin kameralar. İfşa etmeliydik her şeyimizi. Gizli saklı bir şeyimiz kalmasın. Hakk'ın bildiğini kuldan mı saklayacaktık. Modern olmalıydık ve de açmalıydık tüm mahremiyetimizi. Her şey göz önünde olmalıydı. Dekolte! cemler! pek modaydı şimdilerde. Ceme başlayacaktık ama kameranın ışığı ve de mikrofonu hazır olmadığından motor! diyemiyorduk bir türlü. Kameralı çekimlerin yakın zamanda bizi tirajı komik şöyle durumlara sokması içten bile değildir; deyişleri okurken nefesin tamda orta yerinde birde baktık ki kameralardan birine filmi koymamışız. O vakit neyi çektiğinden bi-haber ve de gözlerimi kaparım vazifemi yaparım modundaki yönetmenden şöyle bir ses duyulabilir; “Kestik, kestik! tekrar baştan alıyoruz. Zakir bey lütfen bu esrik duruşunuzu hiç bozmadan bir kez daha baştan alabilir miyiz acaba. Dedem sizde sağdan sola bir salınım içersindeydiniz, o harekete kaldığınız yerden devam ediniz lütfen. Semah dönen canlarımızda kaldıkları vücut pozisyonundan dönmeye devam edebilirlerse sevinirim. Montajda zor oluyorda. Sonra filmi kestiğimiz belli olur”. Meydana derin bir sessizlik hâkim olur. Bakışlar buz kesmiştir. (Umarım öyle olur). Sessizliğe anlam veremeyen çekim yönetmeninin ağzından durumun vahametini anlayamayan çocuklara has saflıkta bir soru çıkar; “Özür dilerim yanlış bir şey mi söyledim!”

Şu anda yaşanmakta olan geçiş sürecinde cemlerin hakkıyla yerine getirilemeyeceğini, dolayısıyla ekranlarda gösterilen cemlerin sadece toplumu eğitici mahiyette olan “koldan kopan” cemleri olduğu söyleminide sıkça duyar olmuştuk. Ama bu geçiş süreci de pek geçecek gibi gözükmediğinden on iki hizmetin bihakkın yerine getirilmediği bu koldan kopan cemleri gittikçe “yoldan kopan!” bir cem haline gelmekte ve de genç kuşakların, televizyonlardan eve taşınan cemlerdeki bu kopukluk durumunu otantik cem olarak algılamaları ve belleklerine kazımaları ise kaçınılmaz bir durum halini almaktaydı.

“Medeniyet” değil ama “Moderniyet!” (ya da kötü niyet mi desek acaba) dediğin ise

tek kamerası kalmış bir canavar olmalıydı. Esrik! hallerimiz sahtelik kokuyordu. Semah dönerken, deyiş-nefes okurken kendimizden geçiyorduk! ama kameradan geçemiyorduk her ne hikmetse. Cümle canlar secdeye inerken bazılarımız periskop misali röntgenliyorduk canları, el kameramızla ya da cep telefonumuzla. Güya cemdeydik amma ruhuna bir türlü nüfuz edemiyorduk. Sözde can idik ama tüm toplumsal unvanlarımızla ortalık yerde duruyorduk. Meydana eğilip niyaz eden sadece bedenlerimizdi. Ruhumuz ise dimdik tüm kibriyle ayaktaydı, tepeden bakıyorduk kendimize ve de diğer canlara! E orası tepelik bir yerdi ve tüm manzara oradan daha iyi görülüyordu çünkü. Kapıdada gözcümüz vardı ya. Dışarıdakiler içeri alınmıyordu bu sayede. Kem gözlerden koruyordu cemimizi ve de cümlemizi. Peki, Handycam (hendikem!) gözlerden kim sakınacaktı bizleri. İçeride olan dışarıdakilerden kim koruyacaktı cümlemizi. Artık on iki hizmete bir hizmet daha eklenmişti. **Kameraman on üçüncü hizmetliydi”. (**Bu sözün telifi Ali Rıza Albayrak’a aittir.) Her birimiz farraşa özenerek süpürüyorduk gönlümüzdeki kiri ve de tozu, onları ruhumuzun altına süpürdüğümüzün farkında olmadan. Sakka olup su dağıtıyorduk birbirimize, bir damla klorlu şebeke suyunun çölleşen ruhlarımıza merhem olamayacağını bilmeden. Çerağ uyandırılırken biz gaflete duçar oluyorduk her defasında. Kurbanlar tığlanırken, nefsimizi bir türlü tığlıyamıyorduk. Kurb-i ev ednada ayini kuramıyorduk. Ayn-ı cem diyorduk ama cemin ayn’ını yani özünü yitirmiştik. Ayn’ını yani gözünü çıkarmıştık. Ayn’ından yani kaynağından uzaklaşmıştık. Lokmalar pişerken özümüz çiğ kalıyordu. Üzerine oturmuyor adeta çiğniyorduk postumuzu ama tanıımıyorduk dostumuzu. Postun üzerindeki posta sığmıyordu, hiperaktif olmuş bir halleri vardı sanki. Benliğimize sığıyordu iki cihan ama benlik bu posta sığmıyordu. Modern zamanlarda yaşıyorduk ve bu yüzden postun üzerindeki hiperaktif salınımlarımızı esrime ve vecd ile karıştırır olmuştuk. Post ile modern durumlarımızı bağdaştırmaya çalışan post-modern bazı baba ve dedelerimiz vardı artık. Nicedir görgüden geçmediğimizden görgüsüz! olmuştuk. “Bana görünmede kime görünürsen görün” ya da “Ete, kemliğe! büründüm, düşkün deyu göründüm” düsturumuz olmuştu. Görünüyorduk benliğe ve kemliğe ama nice üç-beş-yedi-on iki seneden daha fazladır görünmez olmuştuk Bektaş-ı Veli’ye. Serçeşme Hünkâr iken şimdilerde kimimiz için bir yemeğin isminden (Hünkâr Beğendi) öte bir anlam taşımaz olmuştu. Peki, bu görgüsüzlüğümüzü Hünkâr, Beğendi mi! acaba.

Görünen dede ve baba, kılavuz istemezdi. Ama uzun yıllar görünmeyenlerimiz ise görgü kurallarını unutturmuştu. Bu sebeple “yol bir, sürekin bin bir” sözünü nefsimize göre uyarlayıp erkânda var olmayan kendi icatlarımızı yola monte edivermiştik Oysa ordaki “bir”in “elif” harfinin, “bin bir” rakamının ise “rıza” kelimesinin ebcedi olduğunu, elif harfinin düz bir şekli olduğundan onun sırat-ı müstakim’i işaret etmiş olduğunu bununda yolumuzun dosdoğru bir yola remz ettiğini, “sürekin” ya da yolu sürmenin de ancak “rıza” ile olabileceğini ve bu sayede de “bin bir” kapılı “rıza” şehrine ulaşılabileceğini unutturmuştu. (Simgeyi çözmek değil muradım tersine geleneğe bağlamaktı. Bağlarken de “kördüğüm” atmamaya gayret ettim. Çünkü kördüğümü değil gördüğümü bağladım vesselam) Unuttuğumuzdan dolayıda postu deldirmiştik. Erkân’a ve yola aykırı yasadışı!

hallerimizi beğenip onlara yardım ve de yataklık suçundan ömür boyu düşkünlüğe mahkumduk. Düşkün-hanede kaldığımız mahpusluk boyunca da “Vicdani!” mahlaslı ozanın okuduğu nefesin sözleri vicdanımızı sızlatıp her daim kulaklarımızda yankılansa da onu duymamazlıktan geliyor ve hiç üzerimize alınmıyorduk;

Düşkün iken dost bağına girilmez Yalan ile Hakk’a ikrar verilmez Kâmil olmayınca menzil alınmaz Kôr câhil elinden kul dertli dertli

Torun sahibi olmadan dede, çocuk sahibi olmadan baba olmuştuk. Oysa sanatkârın değeri eserinden belliydi her daim. Torunsuz ve de çocuksuz yani esersiz bazı dede ve babalarımız biliyorlardı ki çocuk babanın, torun da dedenin sırrıydı. “E-ser” olmayınca sır da olmuyordu. Haliyle ne verecek ser ne de saklayacak sır kalmıştı. Ocağımız sönmüştü ama yerine dernek ve vakıflarımız tütüyordu. Ocak ateşinin ruhumuzu ısıtan sıcaklığı yerini ruhumuzu boğan örgüt dumanına bırakmıştı. Bir zamanlar bir derdimiz vardı bin dermana değişmeyeceğimiz. Şimdilerde ise bir derman arar olmuştuk binlerce derdimize. Dermanımız ise artık sanal âlemde mevcuttu. Bir âlemdik! doğrusu. Âşık; gönül ne gezersin seyran yerinde / “âlemde” her şeyin var olmayınca derken bu sanal âlemi mi işaret ediyordu acaba. Alevilik adına internet denilen sanal âlemde her şeyim yani onlarca “sitem” vardı ya artık bana ölüm yoktu. Ya Eyyüb’e verilen “sitem!” hakkı ne olacaktı. Güzel Hünkârımız, “Her ne ararsan kendinde ara / Kudüs’de, Mekke’de Hac’da arama” diyordu. Gel gör ki hakikati hala kendimizde değil, google’de, yahoo’da youtube’da, ekşi sözlükte ve de bilumum arama motorlarında arıyorduk ki vay halimize. Araki bulasın. (Buradan teknolojiye karşı olduğum gibi bir anlam çıkarılmasın lütfen. Modernleşme iyidir elbette. Ama modern-leş! olmamak şartıyla)

Evet, “Söz vardı televizyon içinde”. Ne yoktu ki bu derin! açılımlı sözler içinde. Bir tutam felsefe! bir çorba kaşığı hikmet! bir yemek kaşığı ilm-i ledün! biraz irfan! bir su bardağı marifet! bir doz tasavvuf! ve de tüm bunlara ilavetende sözün etki derecesini arttırmak için teatral bir ses tonuyla takınılan derin ve manalı duruşlar ve de bakışlar. Kibirli halimize yapay bir tevazu havası vermek için de söze hep “fakir” diye başlıyorduk, Hz. Peygamber’in tacına ve makamına göz diktiğimiz farkında olmadan. (Hakiki ve hakikatli fakirlere canımız feda) Çünkü Şah-ı Enbiya; “El fakrun fahru” (Fakirlik tacımdır) diyordu bir hadisinde. Ağzımız “fakir” diyordu amma halimiz ahvalimiz bir hayli zengindi çok şükür.

Sözlerimiz hep dışardan ve de başkalarındandı. İçerden ise hiç bir şey yoktu. Tüm bu sözler içinde olması gereken en önemli şey ise na-mevcuttu. Yani kişinin kendisi. Gerçi buna da hazır bir sözü heybelerimizde her daim taşıyorduk. Bizde söz çoktu ya, öz ise hak getire. Söz kalabalığından mananın sesini duyamaz olmuştuk (aynen bu yazıdaki gibi). Sözel repertuarımız genişti amma özsel olanı bulmak ise bir hayli zordu. İşte o söz de “Sen çıkınca aradan / kalır seni yaradan” vecizesiydi. Söz elhak doğruydu ama ağız o ağız değildi. İnsanın içinden “hadi oradan” diyesi geliyor. Öncelikle, biz arada mıydık ki oradan çıkalım da geriye hakk kalsın. Arada olduğumuz falan yok. Hakk hep vardı ya hu (el’an da öyledir), kendimiz! (kimdir bu “kendi” denilen şey bilen varsa beri gelsin) sonradan araya girmeye çalışıyordu. Kendilik, sadece zandan ibaret bir durumdur. (Bu cümle de bir zan olmasın sakın!)

Hem öyle “hadi ben aradan çıkıyorum ne haliniz varsa görün” demekle de olmuyor ki. Ekranlardan, radyolardan, kürsülerden ve de internetten ayrılamıyoruz ki aradanda çıkalım. Oradayız ve de aradayız işte, hem de kazık gibi dikiliyoruz üstelik. Serimizi vermemiştir. Sadece başımızı kuma gömmüşüz. Diğer taraflarımız ayan beyan arada, ortalık yerde duruyor. Ama serden-geçti taklidini de iyi yapıyorduk hani. “Ben yokum artık, benlik kalmadı bende” diyorduk (bak hala üç kere “ben” dedik “ben yokum” derken bile. Ne tuhaf çelişki azizim).

“Eline, diline, beline sahip ol” sözü dilimizden düşmüyordu. “Ben yokum” değil ne zaman ki “Yok, benim” derse belki o zaman bu durum hâsıl olacaktı. E yokluğunda ağzı yok ki “ben” desin. Hep başkalarından devşirilme sözler. Söylenegelmiş sözler. Elbette onlar da değerliydi. Elbette onlardan da feyz alınmalı. Ama gel gör ki işin amması, a’ması birde muamması vardı.

Güzel bir menkıbe vardır Şems’e dair. Mevlânâ’nın da bulunduğu bir mecliste hadis, ayet, kelâm-ı kibar konuşulurken yâni “Allah Kitabında şöyle buyurdu, Resulullah şu mevzûda şöyle buyurdu” şeklinde sohbet yapılmakta iken âniden kapı açılıp içeri Şems-i Tebrîzî girer. Der ki; “Bırakın bu dedikoduları ‘Allah şunu dedi, Resulullah bunu dedi!’” Sen ne diyorsun sen?”

Önceden söylenegelmiş, bilinen sözleri -ama sözlerde ne demek istenildiğine de pek vakıf olmadan- sanki ilk defa söylüyormuşçasına derin adam pozları vermek marifet değil. Zaten kameralar ve mikrofonlar önünde ya da kalabalık toplantılarda muhabbet ya da cemin olması imkânsızdır. Riya, dramatizasyon ve teatral durum kaçınılmazdır. Ona da muhabbet değil vaaz denir. Harabi Baba; Ey vaiz sen bize vaaz edemezsin / Çünkü her bir ilmin deryasıyız biz ya da Zühd-ü riya ile olan ibadet hatadır Hazret-i Settara karşı derken bu sözleri sadece ham sofû ve softa ulemaya değil aynı zamanda bu hali sergileyen yolumuzdaki ham ervahlara da söylemiştir.

Kendimiz dışında, 72 millete bir bakıyorduk. Birlik olmak aynılaşmak değil elbette ama kimlik zenginliği de ayrışmaya sebep vermemeliydi. Kimlik zenginliği şimdilerde ayrışma fakirliğine duçar kılmıştı hepimizi. Envai çeşit Alevilik türemişti. Türkmen aleviliği, Kürt aleviliği, Kızılbaş dersim aleviliği, Zaza aleviliği, Alisiz alevilik, Zerdüş aleviliği, İslam içi alevilik, İslam dışı alevilik vs. Peki biz bunların hangisiydik. Dilsel ve de diğer kimliklerimiz inançsal kimliğin önünde mi olmalıydı yoksa inanç her şeyden önce mi gelmeliydi. Hangisi bizim alt, hangisi üst kimliğimizdi. Altta kalan kimliğin canı çıkmaz mıydı sonra. Üstte kalan kimlik ise çok kibirli olmaz mıydı üstten bakan haliyle. Ya da ikisi at başımı gitmeliydi. Sağ ve sol kimliklerimiz ise çoktandır yıpranmıştı. Şimdilerde esamesi bile okunmuyordu. Sağım, solum, önüm, arkam, altım, üstüm sobeydi ya da kimlik bunalımıydı. Tamda modern zaman insanının kafa karışıklığının güzel bir örneğini yaşıyorduk. Bulanmıştı kafamız, acep şimdi durulur muydu? Bu durulama işi “bana göre” ya da “sana göre” yapılacak yorumlarla giderilemezdi. Hem arı hem de arıtıcı olan ariflere ve âşıklara mahsustu bu durulama işi. Her biri farklı etnik kökenden gelselerde nutuklarında hiçbir zaman etnik ve de diğer kimliklerini referans gösteren bir ibareye rastlanmıyordu. Geldiği yeri yani köklerini, asıllarını asla inkâr etmiyorlardı elbette. Ama onların kökleri sanılanın aksine dillerinde değil dillerindeydi (gönüllerindeydi).

Ama Aleviliğin köklerini ya Orta Asya'ya ya da Mezopotamya'ya bağlayan etno ve de ego-santrik dostlarımız için gönül işi, bilimsellikten! uzak hafif-meşrep bir durum arz ettiğinden, bu durum her daim dudaklarında müstehzi bir tebessüme yol açmakta ve de “gönülden muhibbler cemiyeti” üyelerinin kafalarını şefkatle! okşayarak daha öğrenecek çok şeyleri olduklarını vazetmekteydiler.

Oysaki o uzun tarih yürüyüşünden nice çileler çekilerek bu günlere gelinmişti. Geldiğimiz nokta çekilen çileye değmiş miydi peki. Umarım. Alevi-Bektaşî yolu bizim gündelik hayatımızın ilişkileri neticesinde ortaya çıkan can sıkıntımızı yanı sıra sosyalleşme ihtiyacımızı giderecek bir hafta sonu etkinliği ya da geçimimizi temin edebileceğimiz bir meslek değil sülûk tur (olmayınca sülûk, olursun sülûk) yani daimi seyr u sülûk edilecek bir yoldur. Bunun böyle olduğu yol büyüklerinin (selam olsun onlara) hayatına bakılarak kolayca anlaşılabilir. Onlardan bizlere miras kalan her biri inci değerinde olan nefesleri, nutukları, kibar-ı kelamları ve de onlara ilişkin yorumlarımızı gündelik hayatımızda birbirimizin üzerinde tahakküm ve üstünlük kurmak ya da sözde açılım, açıklama ya da şerh etmek adına hoyratça sarf etmek gibi bir hakkımızın olmadığını düşünmekteyim. Bu sözlerin inciye benzetmemin sebebine gelince;

Bildiğiniz gibi deniz kabuğu içersine kaçan kum taneciklerinden rahatsız olur ve de bu rahatsızlığının sonucu olarak bir salgı üretir. Üretilen bu salgı zamanla katılaşıp inciyi meydana getirir. Demek ki deniz kabuğunun keyfi yerinde ise inci yok. Ama rahatsızsa o zaman seyreyle inciyi. Tabi her kabukta da inci ortaya çıkmıyor. İçinde bulunan deniz de önemli. Denize dalan dalgıçların topladığı deniz kabuklarının çoğu ise kof çıkıyor.

Bu noktada aklıma hemen bizim Anadolu irfan geleneğinde ilm-i ledün yani tanrısal hikmet içeren sözlerin yanı sıra Hz. Peygamber ve de onun latif hadisleri için de kullanılan "dürr-i yetim" diye bir kavram geliyor. Yani "yetim inci". Hep düşünmüşümdür niye yetim diye. Sonra dedim ki kendi kendime yetim; anasız ve babasız büyüyen çocuklar için söylenir. Yani kişinin yaşamda karşılaşabileceği en büyük acılardan birisidir yetimlik. Hz. Peygamber de anne ve babasından yoksun bir şekilde büyüdüğünden bu sıfatla muttasıf olmuş. Bu yetimlik metaforu (Burada açılım yapmıyorum. Tersine yüzeysel bir kapatma ve de örtme uğraşısı benimkisi. Derinlik olarak anlamlandırmayınız lütfen) kanaatimce kişinin yaşamdaki en büyük konforundan ve de güvenlik ihtiyacından vazgeçmesini simgeliyor gibi. Demek ki inci kadar gibi hikmetli sözler söylemek ancak konforundan, benliğinden, kibriden vazgeçen kimselere mahsus bir hal.

Ayrıca Cenab-ı Hak, Kuran'da Enam suresinde “Yetimin malına, rüşt yaşına ulaşınca kadar, en güzel olanın dışında yaklaşmayın.” der. Ne güzel bir uyarı. Rüştünü ispat edemeyip, henüz irşat olamayan, mürşitsiz yani deniz yüzü görmemiş içi boş deniz kabuklarına, hiçbir konforundan vazgeçememiş biz kibirli modernlerin masa başında sözde derin makaleler yazmasına (şu anda benim yaptığım gibi) ya da ekranlardan ve de radyolardan görkemli stüdyo ışıkları altında egoyu şişiren derin! açılımlı sohbetler! eşliğinde yetimin malına yaklaşılmasına ya da incili sözlerin kullanılmasına bilmem ki ne demeli acep. “Yerli malı, yurdum malı birde yetim malı,

bunu herkes kullanmalı” mı acaba

Peki, hiç mi konuşulmamalı tabi ki hayır. Ama olmadık bir hale bürünerek sahtelikle değil samimiyetle, tevazu ile. Bilgi satarak (tıpkı bu yazıdaki gibi), “yetim malını” değil kendini satarak. Hani diyor ya Şah Hatayı;

Özünü kul edip pazarda satan Fazl’ın borcunu verendir Haydar

Çağlar öncesinden Yunus Emre’ de bu menfi durumlara benzer insanlık halleri ile karşılaşmış olacak ki;

Aşk ile gelen erenler içer ağuyu nuş eder Topuğa çıkmayan sular deniz ile savaşa girer

Dosttur bizi okuyan üstümüzde şakıyan Şimdilerde üç buçuk okuyan derin danışman olur deyu kelim eylemiş. Ne güzel söylemiş.

Ama tüm bu menfi insanlık hallerini sergileyen sözde âşıklara karşın sayıları az dahi olsa halen günümüzde yaşamakta olan özde âşık, derviş, muhibban ve de arifan (iyiki onlar da var) baştada belirttiğim o derin acıyı ve yanı sıra zevki de kem gözlerden ve de kameralardan sakınırcasına kalplerinin en deruni yerlerinde muhafaza etmekte ve de hafi muhabbetlerinde, tıpkı bir araya geldiklerinde ellerindeki değerli antıkeyi sadece birbirine gösteren kolleksiyonerlerin titizliğindeki gibi bu acıyı ve zevki birbirlerine sunmakta ve de paylaşmaktalar. Fuzuli bu hali ne güzel dile getirmiş;

Muhabbet lezzetinden bî-haberdir câhil u gâfil Fuzûli zevk-i âşkî, zevki var olandan sor.

Bu paylaşım, sevenlerin o derin acıyı ve de zevki nisyan (unutma) etmelerine mani olmaktadır. Nesimi ve Hallac’ın kanları karışırken toprağa, bu derin acı ve de zevk o topraklardan vücûd bulmuş sevenlerin kanlarında da dönüp durmaktadır belkide. Kim bilir belkide kalpten her defasında beynimize taze oksijen taşıyan kan hücrelerinde Nesimi ve Hallac’ın kanları da mevcûd olduğundan o miras belleğimize kazınmakta. Bu yüzden midir bu unutma hali. Oysaki “hafıza-ı beşer nisyan (unutma) ile mâlûldür” demezler miydi her zaman. Ne diyordu bir âşık. “Âdemi var ettik isyan içinde” Azazil isyan ederken Allah’a, “secde etmem ben Âdem’e. O toprak ve sudan, ben ise dumansız ateştenim.” diyordu. Azazil’in ateş olan asli cevherine yani aslına “nisyan” etmemesi nedense “isyan” diye anlatılagelmiş. Yine atalardan bir sözü hatırlatmakta fayda var gibi; “Aslını inkâr eden haramzadedir”. Hz. Pir’in dört kapıyı anlatırken şeriatı yel’e, tarikatı ateş’e, marifeti su’ya, hakikati toprak’a benzetmesinden ilhamla söylersek şayet; Allah, marifetle (suyla) Âdem’in hakikatini (toprağını) yoğururken tarikat (ateş) babında yani yolda olan Azazil isyan ederek deyim yerindeyse yoldan çıkmıştır.

Haddimizi aşmadan şöyle de okumak mümkün müdür bu hadiseyi. (Canına okumayalım da). İnsan; çar anasırdan (dört unsurdan) yani yel, ateş, su ve de topraktan vücûd buldu denilir. Virani Baba risaliyesinde; “Yarattım Âdem’i sudan, topraktan, yelden ve oddan. Çar anasırla mürekkep eyledim” denilir. Kadim Yunan

felsefesi bilhassa Efesli Herakleitos (başkasından bir söz daha devşiriyorum, kusura kalınmaya) ise evrenin tek bir ana-maddeden oluşmuş olduğuna inanır ve bu maddenin sürekli devindiğini söyler. Herakleitos'a göre ana-madde ateştir. Ateşten doğan her şey yine "logos"la birleşir. Herakleitos'a göre "logos" ilk eleman olarak kabul ettiği ateşi devindiren güçtür. "Bizi çevreleyen evren logoslu ve ***usludur" der. (Nerden buluyorlar bu güzelim benzetmeleri. Gel de kıskanma. Acaba üstat da başkasından devşirmiş olabilir mi. Kendim akıl edemedim ya çamur atıyorum. E aslımız çamurdan yoğrulmuş azizim ne yapalım. Âdem olan çamur atar. Neyse, güzel bir metafor doğrusu.) (***)Us; akıl demektir. Gündelik dilde terbiyeli anlamında "ne uslu çocuk" deriz. Zıddı olarak da "haylaz" anlamında "yaramaz" kullanılır.)

Herakleitos'un, akli ve logosu ateş ile özdeş kılması ilginç. Azazil de ya da sonradan adı Şeytan olacak olan varlığın asli unsuru da ateş. Demek ki akıllı! ama pek de uslu! olmayan yaramaz! bir şeytanımız vardı. Anlatıldığı üzere Cenab-ı Hakk, Azazil'e "Âdem'e secde et" demiş, belkide asliyetinden Âdem'e bir cüz vermesini istemişti. Bu isteğe karşılık ise Azazil aklına! uyup isyan etmişti. Azaz-il ki - Allah'ın lokması anlamına gelmektedir - destursuz olarak lokmadan yemiş ve de şeytan ismini almıştır. Bunun üzerine de şeytani akıl ya da deyim yerindeyse ukala!(akılın çoğulu) şeytan dergâhtan uzaklaştırılmıştı. Zaten arabçada şeytan, "şetane" den türetilmiştir ki manası "uzaklaştı" demektir. Akıldan uzaklaştıkça! Azazil aşka yakınlaşmaya başlamıştı. Aşk ateşi kor gibi düşmüştü varlığına. Şeytani akıldan uzaklaşan Azazil'in korlaşmış olan aşk ateşinden bir parçada Âdem'in hamuruna katılmıştı. Ama bir süre sonra Âdem'de zaafına yenik düşüp saflığından uzaklaşarak aklına! ya da kör şeytana! uyduğundan isyan etmiş ve o da cennetten uzaklaştırılmıştı. Bu isyan ise kanla bastırılmıştı. Yani Âdem'in bedeni kanla hayat bulmuştu. Ve damarlarında dolaşan bu kan, ateşin hararetini daima taşır oldu. Ve de Âdem bu sebeple sıcak-kanlı bir varlık oldu. Âdem sıcakkanlı! yani cana yakındı. Ama canana uzaktı kimi zaman. Uzaklaştığından hamurundaki bu dört melek ya da melekenin yani yetilerinden birisi daima şeytani! oldu. Uzaklaştıkça hayat damarlarından biri kopuyor, şeytani ve Âdem-i zaaf oluyordu. Yakiyn oldukça rahmani ve Âdem-i saf oluyor ve de Şah, damardan daha yakiyn hale geliyordu...

Hallac ve de Nesimi'nin acısından nasıl buralara geldik anlamadım doğrusu. Buradan nereye varmak gerekir peki. Tabi ki Âdem'e. Boşuna "Âdem'i bil, Âdem'i bul, Âdem'e gel, Âdem'e" dememişler. "Kördüğüm"atmadan bağlamam gerekirse, cennet kelimesi cenn'den türetilmiştir ki; "bir şeyi örtmek, gizlemek ve de ana rahminde cenin olmak" gibi anlamlar taşır. Yine Mecnun kelimesinin kökü olan delilik ve delirmek anlamındaki cünun kelimesi yanı sıra cinnet ve de cenin hep bu cenn'den türetilmiştir. (Ya hu bu cennette neler varmış. Tam bir kelime cenneti!) İşte Hallac ve Nesimi gibi zarif âşıklar geldikleri yere nisyan etmemiş, Âdem'in asliyeti olan rahimdeki cenin cennetinden uzaklaşmanın getirmiş olduğu ayrılığa isyan etmişlerdir. Ayrılık acısı onları cünun ettiğinden mecnun olmuşlar bu nedenle de, "cenn" yani "örtük" olan hakikati aşikâre dökerek Leyla'nın cennetine vasil olmuşlardır. Ama onların cenneti zahitlere cinnet gibi görünmüştür. Ama olsun zahidin cinneti aşğın cennetidir zaten. (Bu yazıda uzunluğundan dolayı okuyanları cinnete sürüklemiş olabilir. Çünkü kendim de yazarken cinnet geçirmedim değil.) Zahid cinnetlik, âşik

ise cennetlidir. Bunuda yetim olanlar anlar. Zül-fekar'ın keskin sırtında cevlan eden yetime aşk olsun.

Hüseyin Albayrak